

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШІНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06–07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ
ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06–07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ
ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2024

УДК 801.8 + 811
ББК 81.2(4Укр)я5
Є27

Друк за ухвалою вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 7 від 26.12.2024 року)

Редакційна колегія:

Євтушина Т. О. – к.філол.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін – технічний секретар;
Прокопенко Л. І. – к.пед.н., доц., завідувач кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін – відповідальний редактор;
Босак Н. Ф. – к.пед.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін;
Горіна Ж. Д. – к.пед.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Марчук Л. М. – д.філол.н., проф., завідувач кафедри журналістики Кам'янець-
Подільського національного університету імені Івана Огієнка;
Нагорна Н. В. – к.пед.н., доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної
реабілітації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Є27 Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку: матеріали
Ювілейної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців (м. Одеса,
06-07 грудня 2024 р.) [Електронне видання]: зб. тез доп. / редкол. Т. О. Євтушина,
Л.І.Прокопенко, Ж.Д.Горіна, Н.Ф.Босак. Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2024. 187 с.

У збірнику вміщено доповіді учасників Ювілейної Всеукраїнської науково-
практичної конференції молодих науковців «Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і
перспективи розвитку» (м. Одеса, 06-07 грудня 2024 р.). Матеріали збірника можуть бути
корисними для широкої філологічної аудиторії.

*За зміст тез, достовірність цитувань та оригінальність викладення матеріалу
відповідальність несуть автори*

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», 2024
© Автори статей, 2024

<i>Кириленко Анна</i> Інклюзивна освіта у ЗВО: сучасний стан і перспективи	51
<i>Климова Катерина</i> Прикладні аспекти вивчення стилістики на заняттях з ділової української мови (для нефілологічних спеціальностей ЗВО)	56
<i>Козуч Діана</i> Особливості функціонування метафори в медичній термінології	59
<i>Колотіліна Світлана</i> Творчі методи навчання фразеології на уроках української мови в ЗЗСО	64
<i>Крупеньова Тетяна</i> Онімний простір роману Дари Корній «Зворотний бік світів»: функційний аспект	68
<i>Крупеньова Тетяна, Поповкіна Катерина</i> Особливості формування культурної компетентності учнів на уроках української мови	74
<i>Крупеньова Тетяна, Якущенко Анна</i> Формування критичного мислення за допомогою інтерактивних методів навчання при вивченні дієслова	78
<i>Кучерява Оксана</i> Розвиток емоційного інтелекту під час викладання дисциплін мовно-літературної освітньої галузі	86
<i>Лифар Катерина, Попова Олена</i> Вправи та завдання для розвитку аудіювання на матеріалі шкільного підручника	89
<i>Любінець Анастасія</i> Росіянізми в медичній термінології: шляхи вирішення проблем	95
<i>Маценко Олеся</i> Роль розмовно-просторічної лексики в медичній мові: професійний підхід чи порушення мовних норм	99

розмови» [6, 588]; *Любительниця сюрпризів, вона й тут була у своєму репертуарі* [2, 14] (пор.: *у своєму репертуарі*) – «з своїми звичками, з своїми рисами характеру» [6, 734] тощо. ФО, які виконують емоційно-експресивну функцію в різних варіаціях допомагають стисло й образно розкрити явища об'єктивної дійсності через мову персонажів.

На відміну від дієслівних, ФО як складені іменні присудки виражають пасивні ознаки, характерні для відповідних суб'єктів: *Вона саме закінчувала колекцію під назвою «Буркут» – натуральні тканини, простий крій, сучасні пропорції. А родзинкою мала стати оздоба з помітною дозою цитувань – правдивих фрагментів народного одягу* [2, 9]. Із романів дізнаємося, що для цього Ірина купила кілька вишивок у майстринь-вишивальниць на львівському Вернісажі – «п'ятачку» перед театром Заньковецької, розрізала їх на фігурні клаптики та смужки й нашила на лляні сукні, сорочки, штани у новій послідовності. Це підтверджує, що народний одяг є частиною душі людей, він відображає широкий спектр духовних традицій народу, його світоглядних уявлень та норм обрядової поведінки.

Численними є пейзажні замальовки: *«Кранкою над «і» у цих перетвореннях стали бузок і жасмин, посаджені вздовж траси»* [2, 72]. Фразеологічно вербалізований пейзаж – явище оригінальне й неповторне. ФО у ролі іменної частини складеного іменного присудка образно та влучно передає основне значення ознаки, характерної для підмета, а дієслівна зв'язка служить для вираження граматичних значень присудка й пов'язує іменну частину присудка з підметом.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, ФО як складені присудки особливо експресивно вербалізують запах Львівщини, душу Галичини, культуру й традиції львів'ян. У подальшому доцільно розглянути дидактичний аспект започаткованого дослідження в курсі викладання синтаксису в ЗВО.

Література

1. *Вдовиченко Г.* Інші пів'яблука : роман. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. 256 с.
2. *Вдовиченко Г.* Пів'яблука : роман. Київ : Нора-Друк, 2008. 240 с.
3. *Крисюк Т.* Львівські яблучні історії від Галини Вдовиченко : «Пів'яблука» та «Інші пів'яблука». 26.03.2019. URL : <https://starylev.com.ua> > pivuab...
4. *Левченко О. М.* Етнолінгвістика та лінгвокультурологія : специфіка об'єкта й завдань. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Філологія.* Харків : Вид-цтво ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. Вип. 52. № 787. С. 12 – 16.
5. *Рижкова Г. П.* У пошуках щастя і любові. (Лінгвокультурні концепти в сучасній українській жіночій прозі). *Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах.* 2008. № 3. С. 119 – 124.
6. *Фразеологічний словник української мови* : у 2-х т. / уклад. В. Білоноженко, В. Винник, І. Гнатюк та ін. Київ : Наукова думка, 1999. 984 с.
7. *Шульжук К. Ф.* Синтаксис української мови: підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 408 с.

*Анна Кириленко,
завідувач лабораторії кафедри соціальних і
гуманітарних дисциплін
Одеського національного морського університету*

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА У ЗВО: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація: У статті розглянуто сучасний стан інклюзивної освіти та готовність ЗВО до прийняття студентів з особливими потребами. Окреслено перспективи та виклики цього питання. Увагу зосереджено на чинниках, які сприяють та формують безбар'єрне середовище.

Ключові слова: інклюзивність, безбар'єрність, студентство, заклад вищої освіти, особи з особливими потребами.

Abstract: The article examines the current state of inclusive education and the readiness of higher education institutions to accept students with special needs. The prospects and challenges of this issue are outlined. Attention is focused on the factors that contribute to and shape a barrier-free environment.

Keywords: inclusiveness, barrier-free environment, students, higher education institution, persons with special needs.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Щороку питання інклюзивного навчання набуває все більшої й більшої актуальності. Велику увагу приділено стану такого типу навчання у дошкільних закладах та закладах загальної середньої освіти. В сучасних умовах дистанційного навчання поняття інклюзії набуває все більшого розголосу, адже важливим чинником формування базових потреб інклюзивності є соціалізація, якої не вистачає в умовах сьогодення. Така освіта в закладах вищої освіти є важливим аспектом сучасного освітнього процесу, який спрямований на забезпечення рівного доступу до навчання для всіх студентів, включаючи осіб з особливими освітніми потребами (ООП). У багатьох країнах, зокрема в Україні, цей напрям активно розвивається, але стикається з низкою викликів.

Зараз відбувається процес еміграції значної кількості студентів закордон, де інклюзивній освіті приділяють значну увагу. Абітурієнти більше впевнені щодо прийому їхніх особливостей та потреб у країнах ЄС, ніж в Україні. Таким особам, які залишились в Україні, доводиться обирати ЗВО, який має належні умови для їхнього навчання.

Аналіз наукових досліджень, у яких розглянуто порушену проблему. Питання інклюзії у закладах вищої освіти є предметом наукових досліджень багатьох українських учених, зокрема А. Аріщенко, А. Колупасової, О. Таранченко, О. Литвинової, І. Стадницької, І. Малишевської, Н. Ашиток та інших. Досвід впровадження інклюзивного навчання за кордоном досліджували такі автори, як О. Продіус, Г. Давиденко, А. Вербенець, С. Амірідзе, Л. Журавльова. Проте інклюзивне навчання в більшості українських закладів вищої освіти знаходиться на етапі становлення, що вимагає подальшого наукового осмислення, зокрема пошуку шляхів вирішення проблем, які гальмують його розвиток.

Мета статті – виявити основні проблеми впровадження інклюзивного навчання у закладах вищої освіти України та окреслити шляхи вдосконалення процесу інклюзії.

Викладення основного матеріалу. Інклюзивна освіта ґрунтується «на принципах рівності, поваги до різноманітності, активного залучення та повноцінної інтеграції всіх учасників у освітній процес» згідно зі *Статтею 20 в редакції Закону № 463-IX від 16.01.2020*. Освітні заклади мають забезпечити належні умови для навчання осіб з особливими освітніми потребами, враховуючи їхні індивідуальні особливості та можливості, а також відповідно до індивідуальної програми розвитку.

Відповідно до чинного законодавства, заклади освіти зобов'язані організувати і надати психолого-педагогічну підтримку, корекційно-розвиткові послуги та забезпечити допоміжними засобами для навчання осіб з особливими освітніми потребами [1]. Зокрема, про організацію інклюзивного навчання зазначено у постанові Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 635, що «Зклади вищої освіти забезпечують освітні послуги на рівних засадах, виключаючи будь-які форми дискримінації, незалежно від віку, громадянства, місця проживання, статі, кольору шкіри, соціального чи майнового стану, національності, мови, походження, стану здоров'я, релігійних переконань, наявності судимості чи інших факторів. Вони застосовують особистісно орієнтовані методи навчання, враховують індивідуальні особливості здобувачів освіти та спираються на рекомендації індивідуальної програми реабілітації для осіб з інвалідністю (за наявності) або висновок про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку, наданий інклюзивно-ресурсним центром (за наявності)» [2]. Тобто, на законодавчому рівні студенти захищені, але чи дотримуються ЗВО зазначених вище законів.

Серед створення належних умов для студентів з особливими потребами є доступність інфраструктури: наявність пандусів, ліфтів, адаптованих гуртожитків тощо. Більшість ЗВО, спираючись на звіт за результатами моніторингу щодо забезпечення рівних можливостей та вільного доступу до освіти за ознакою стану здоров'я, в тому числі осіб з інвалідністю, на засадах принципу освітньої безбар'єрності в закладах вищої освіти, що належать до сфери управління Міністерства охорони здоров'я України є забезпеченими (від 22.02.2024 р.). Такі ЗВО, як Буковинський державний медичний університет, Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова, Івано-Франківський національний медичний університет. Університети вже створили безперешкодне навчання для осіб із порушенням зору та слуху. Стосовно інших навчальних закладів, згідно з Національною стратегією із створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року [3], кожен ЗВО має розробити план реалізації зі створення належного навчання для таких осіб, а саме:

- провести базову оцінку приміщень закладу, результати якої враховані під час планування розташування пандусів;
- розмістити пандуси до укриттів, розміщення яких затверджено актами ДСНС за погодженням із Національною поліцією та адміністраціями міста;

- забезпечити заклад освіти кнопками виклику та табличками з текстом шрифтом Брайля.

Окрім фізичної безбар'єрності, передусім, необхідне матеріально-технічне забезпечення інклюзивного навчання. Воно передбачає наділення спеціального обладнання: аудіо- та відеотехніки для студентів із порушеннями слуху чи зору, програмного забезпечення для навчання, забезпечення доступності інформації в різних форматах (шрифт Брайля, збільшений шрифт, електронний формат та інші). Проте ці ресурси часто відсутні або обмежені через фінансування.

Однак, слід приділити увагу відсутності перешкод до отримання освітніх послуг для такої категорії студентів. У навчально-наукових інститутах/деканатах університету мають бути створені кураторські групи для консультування та методичної підтримки студентів, які мають обмеження у повсякденному функціонуванні. Групи займаються питаннями доступності, відповідності та прийнятності освітніх програм для всіх учасників освітнього процесу, а також забезпечують інформаційну доступність навчальних і організаційних матеріалів.

Засновник закладу вищої освіти або уповноважена ним особа відповідає за створення в університеті інклюзивного освітнього середовища. Для організації інклюзивного навчання у межах наявного штатного складу може бути створений спеціальний навчально-реабілітаційний підрозділ або група психолого-педагогічного супроводу.

Такий підрозділ або група виконує низку важливих завдань:

- розробляє індивідуальні навчальні плани для студентів з особливими освітніми потребами, здійснює моніторинг їх виконання та за необхідності вносить корективи;

- організовує підготовку та підвищення кваліфікації науково-педагогічного персоналу, соціальних працівників і волонтерів для роботи зі студентами з особливими освітніми потребами через проведення лекцій, семінарів, тренінгів, круглих столів та інших заходів.

Окрім того, що зазначено в законах, постановах та розпорядженнях законодавчих органів влади, суспільство має толерантно ставитись до осіб із особливостями. Має бути розвинена так звана «інклюзивна культура», за якої як студенти, так і викладачі із розумінням ставляться до такої категорії осіб. Це є запорукою успішного розвитку такої особистості, її соціалізації, психологічного розвитку. В умовах інклюзивної освіти особливо важливими стають налаштованість педагога на співпрацю, гуманістичний підхід, ціннісне ставлення до підтримуючих форм спілкування та толерантність [4, 22]. Орієнтація на творчу та активну взаємодію допоможе педагогу: уникати конфліктних ситуацій; уважно слухати людей з інвалідністю та розуміти їхні потреби; контролювати власні емоції під час спілкування; демонструвати високу культуру та етичність у стосунках; ефективно протидіяти маніпулятивній поведінці. Велика кількість осіб, постраждалих внаслідок війни, охоча здобути вищий рівень освіти, тому, кожен навчальний заклад зобов'язаний забезпечити належні умови для навчання.

Серед перспектив у створенні інклюзивного середовища для студентів є участь у європейських програмах академічної мобільності Erasmus+ або Horizon, в яких відбувається обмін досвідом під час якого університети можуть перейняти інклюзивне середовище до ЗВО й організувати аналогічне. Такі країни як Швеція, Фінляндія та Польща висувають проблему інклюзивності на національний рівень. Варто зазначити, що забезпечення права студентів з особливими освітніми потребами на здобуття освіти підкреслює необхідність готовності закладів вищої освіти до впровадження інклюзивної моделі навчання [5, 106].

До викликів такого навчання можемо зарахувати:

- необхідність стабільного фінансування інклюзивних ініціатив;
- удосконалення законодавства для забезпечення більш ефективного впровадження інклюзивних практик;
- розширення доступу до інфраструктури та ресурсів.

Дослідження провідних економістів, психологів і соціологів довели соціальну та економічну ефективність інклюзивної освіти. Вартість навчання осіб з обмеженими можливостями у закладах освіти значно нижча, ніж у спеціалізованих, навіть з урахуванням витрат на переобладнання закладів для створення доступного середовища, підвищення кваліфікації педагогів і розширення штату працівників для залучення необхідних фахівців. Також підтверджено значний соціальний ефект від спільного навчання студентів з обмеженими можливостями та їхніх ровесників без обмежень. Для вирішення цих питань важливу роль може відіграти залучення додаткових джерел фінансування, таких як ендаумент-фонди, фандрайзинг і краудсорсинг, на додаток до державного бюджету [6, 58].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Згідно з Національною стратегією із створення безбар'єрного простору в закладах вищої освіти, розробленої до 2030 року, цю проблему поступово висувають на національний рівень. Заклади вищої освіти на законодавчому рівні зобов'язані організувати середовище, в якому абітурієнтам із особливими потребами буде якісно надано освітні послуги. З кожним днем у суспільстві все більше і більше осіб, які потребують як фізичного, так і освітнього, психологічного підґрунтя, яке може створити ЗВО. До розвитку такого середовища долучаються інші країни, виділяючи фінансову та матеріальну допомогу, здійснюючи проекти, спрямовані безпосередньо для осіб, які потребують особливої уваги. Тож, аналізуючи виклики сьогодення та продовжуючи працювати над проблемою інклюзивної освіти в ЗВО, наша держава може забезпечити гідний рівень надання освітніх послуг як для українців, так і для іноземців.

Література

1. *Про освіту* : Закон України від 05.09.2017 р. 2145-VIII : станом на 15.11.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> 2. *Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти*. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/635-2019-п#Text> (дата звернення: 05.12.2024). 3. *Про затвердження плану заходів на 2023 - 2024 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року* : Розпорядження Кабінету Міністрів від

25 квітня 2023 р. № 372-р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kr230372?an=7> 4. Швед М. Основи інклюзивної освіти : підручник. Львів : Український католицький університет. 2015. 5. Демченко І. І. Сутність поняття «інклюзивна педагогіка». URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/902/1/INKLUS_PEDAGOGIKA_tesy.pdf (дата звернення 10.09.2022). 6. Федулова Л. І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку. Економіка: реалії часу. 2016. №3 (25). С. 56-65.

*Катерина Климова,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри іноземних мов
Поліського національного університету*

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ СТИЛІСТИКИ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ДІЛОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ДЛЯ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗВО)

***Анотація:** Дослідження присвячено актуальній проблемі формування стилістичної вправності першокурсників на заняттях з української мови. Спираючись на дослідження мовознавців та педагогів, автор окреслює зміст теоретичного матеріалу зі стилістики та пропонує апробовані методи і прийоми аудиторного навчання. Наголошено на диференційованих завданнях та професійно спрямованих видах роботи.*

***Ключові слова:** практична стилістика української мови, здобувачі нефілологічних спеціальностей, диференційований підхід, робота з текстом, репродуктивні та дослідницькі завдання.*

***Abstract:** The study is devoted to the actual problem of forming the stylistic skill of the first-year students in Ukrainian language classes. Based on the research of linguists and teachers, the author outlines the content of the theoretical material on stylistics and offers proven methods and techniques of classroom teaching. Emphasis is placed on differentiated tasks and professionally oriented types of work.*

***Keywords:** practical stylistics of the Ukrainian language, non-philology majors, differentiated teaching approach, work with the text, reproductive and research tasks.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Багатозначність, закладена у понятті «стиль», зумовила різновекторність і постійну *актуальність* його досліджень у численних галузях наукових знань. Вивчення стилістичних особливостей мови не лише збагачує активний словник носія, а й впливає на його національну самосвідомість та духовний розвиток. Українська мова, маючи надпотужні стилістичні ресурси, наразі є не тільки засобом навчання, виховання і розвитку молоді, а й зброєю на захист української державності.

Аналіз наукових досліджень, у яких розглянуто порушену проблему. Різноманітним аспектам проблеми вивчення стилістики у закладах освіти присвячено дослідження багатьох поколінь українських мовознавців та лінгводидактів (Л. Булаховський, І. Чередниченко, С. Дорошенко, С. Єрмоленко, А. Коваль, Н. Бабич, М. Пилинський, О. Пономарів, Л. Мацько, В. Чабаненко,

Наукове видання

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06-07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Збірник тез доповідей

Рецензенти:

Марчук Л. М. – д.філол.н., проф., завідувач кафедри журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Нагорна Н. В. – к.пед.н., доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Технічний секретар – Тетяна Євтушина

Формат 60x90/16.

УМ.-ДРУК. АРК. 6